

КОНЦЕСИЯТА НА МАЛКИ ЯЗОВИРИ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ИЛИ ПЕЧЕЛИВША ИНВЕСТИЦИЯ

инж.В. Анастасов

1. ОБЩА ЧАСТ

През периода 1950-1985г. водното строителство в Република България се характеризира като едно от най-интензивно развиващите се. То ни остави в наследство значителен брой хидротехнически съоръжения, всичките дело на българските хидроинженери.

От общия брой построени язовирни стени около 2200 броя са малки язовирни стени с височина по-малка от 15 м.

Най-често това са язовирни стени от местни материали с височини 5 - 15 м, и със завирен обем от няколко стотици хиляди до 1 - 2 милиона м³.

2. СОБСТВЕНОСТ

След завършване на процеса на възстановяването на собствеността върху земеделските земи всички язовири и водоеми бяха актувани като публична общинска собственост. По този начин Общините се сдобиха със съоръжения за които нямаха никаква идея как да експлоатират и поддържат. Контрола върху техническото им състояние бе поверен на Гражданска защита и Басейновите Дирекции към МОСВ, който се състоеше от визуален преглед веднъж годишно и предписания към собственика.

3. КОНЦЕСИЯ НА МАЛКИТЕ ЯЗОВИРИ

Основен нормативен акт по отношение на концесиите в Република България е Закона за концесиите.

Концесията е право на експлоатация върху обект от обществен интерес, предоставен от концедент на търговец - концесионер, срещу задължението на концесионера да управлява и поддържа обекта на концесията на свой риск.

Концесията се предоставя въз основа на дългосрочен писмен договор с определен материален интерес, сключен между концедента и концесионера.

По отношение на типа концесия – концесията на малките язовири се отнася към Концесията за услуга , която има за предмет управление и поддържане на

обекта на концесията, като възнаграждението се състои в правото на концесионера да експлоатира обекта на концесията .

Предоставянето на концесията включва:

1. извършване на подготвителни действия включително изработването на:
 - Правен анализ на концесията
 - Финансово-икономически анализ
 - Технически анализ
 - Екологичен анализ /от 2011г. отменен/
2. провеждане на процедура за предоставяне на концесия;
3. сключване на концесионен договор.

Концесията на язовирите се предоставя за срок до **30 години**, без право на продължаване, като срокът на концесията започва да тече от датата на влизане в сила на концесионния договор.

4. КОНЦЕСИОННИ АНАЛИЗИ

4.1.Правен анализ

Целта на Правния анализ по Закона за концесии е да даде оценка на обема на предоставяните права и поеманите с концесията задължения.

4.2.Финансово-икономически анализ

Целта на финансово-икономическия анализ е чрез система от финансови, пазарни, технически и технологични подходи и методи да се анализира, оразмери и оцени доходността, ефективността и риска от експлоатацията на обекта понастоящем и в перспектива и на тази основа да се определят финансовите, правните и социалните параметри и условия за предоставянето на особено право на ползване върху обекта.

4.3.Технически анализ

Целта на техническия анализ и оценка на язовирната стена е да се оцени техническото и състояние и сигурността на съоръженията, както и необходимите инвестиции за подобряване на състоянието и .

4.4.Екологичен анализ

Екологичния анализ се изработва в съответствие **ПРАВИЛНИКА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА КОНЦЕСИИТЕ** , като в изпълнение на изискванията се прави характеристика на основните компоненти на околната среда в района на обекта, изяснява се е въздействието му върху околната среда и се препоръчват мероприятия за опазването и.

5. СЪСТОЯНИЕ НА МАЛКИТЕ ЯЗОВИРИ ПРЕДМЕТ НА КОНЦЕСИОНИРАНЕ

От набрания опит при изработването на концесионни анализи за над 100 язовира можем смело да потвърдим следните основни изводи:

- Пълна липса на държавна политика по отношение безопасността на малките язовири
- Държавата е напълно абдикирала от поддръжката и осигуряването на финансови средства за ремонт и рехабилитация на съоръженията
- Общините практически не разполагат със собствени средства за нормална експлоатация на язовирите
- Разрушените напоителни системи и помпени станции правят невъзможно подаването на вода за напояване на прилежащите площи

При последните наводнения някои от тези язовири преляха не само през преливните съоръжения, но и през стената, при което претърпяха значителни повреди. Веднага трябва да се отбележи, че тези преливания се дължат най-вече на следните причини:

- намалена пропускателна способност на преливниците вследствие обрастване с растителност, непочистено напречно сечение, повреди в облицовката
- улягане на насипа в най-високата част от стената
- намалена проводимост на основни изпускатели поради неизправни конструктивни възли в облекчителните съоръжения.
- груби грешки в техническата експлоатация /увеличаване на зафирения обем с допълнителни съоръжения, прокопаване на стената с цел изтакане и т.н./

Общия извод който се налага е че в голямата си част язовирите които общините отдават на концесия са в много лошо или предаварийно техническо състояние.

7. КОНЦЕСИЯТА НА ЯЗОВИРА – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ИЛИ ДОБРА ИНВЕСТИЦИЯ

Тъй като Общините не разполагат с никакъв финансов ресурс , с огромна надежда желаят да отдадат язовирите общинска собственост на концесия. Основните причини за това са следните:

- Сваляне на отговорността за състоянието на съоръженията от „плещите” на Общинската администрация
- Пренасочване на всички необходими дейности и ремонтни работи като основни изисквания по концесионния договор към концесионера

- Пренасочване изготвянето на всички необходими проекти и документации като изисквания по концесионния договор към концесионера

От всичко гореизложено се получават следните ефекти:

- Сключване на концесионни договори при концесионни възнаграждения от порядъка на 1000 до 3000 лв за година
- Непрекъснати отлагания и забавяния на необходимите ремонти
- Извършване на ремонти без необходимите проекти и с ниско качество

Не са редки и случаите в които договора за концесия се сключва с една основна цел : изтакане на язовира и прибиране на рибата с цел търговска реализация като след това обекта се напуска и изоставя и се търси начин за прекратяване на концесията.

Изобщо не е за подценяване и факта , че при създаване и регистриране на СДРУЖЕНИЕ ЗА НАПОЯВАНЕ на територията на язовира по **ЗАКОНА ЗА СДРУЖЕНИЯТА ЗА НАПОЯВАНЕ**, Общината следва да извърши предаване на язовира и съоръженията на сдружението за напояване:

- Общината е длъжна да предаде на сдружението за напояване владението върху язовира, който е предназначен за напояване и представлява елемент от напоителната система и да прекрати договора за концесия. Договора се прекратява от общината с писмено предизвестие с достатъчно дълъг срок за довършване на започнатите водностопански дейности, така че да не бъдат нанесени щети от преждевременното им преустановяване, но не по-дълъг от пет години. Общината уведомява Министъра на земеделието и храните за отправеното предизвестие.

- Предаването на язовира, когато за него няма сключен договор за концесия се извършва от общината в тримесечен срок от постъпване на искане, направено от министъра на земеделието и храните.

- И нещо много важно - от момента на искането направено от Министъра на земеделието и храните: **режимът на публична общинска собственост на язовирите и микроязовирите се счита за прекратен**; договорите по силата на които е отстъпено ползването на язовира като обект от хидромелиоративната инфраструктура с трети лица, се считат за сключени без определен срок.

- В случай че общината не изпълни задълженията си договорите се считат за прекратени. Предаването на владението на язовира се извършва от Областния управител по искане на Министъра на земеделието и храните.

Това е един от факторите , който играе в известен смисъл ролята на „спирачка“ по отношение на концесионирането и извършването на значими инвестиции не само по съоръженията , а и по облагородяването на зоната около язовира.

В последно време се наблюдава сериозен интерес към концесионирането на язовирите общинска собственост които могат да се систематизират в следните основни направления:

- *Язовири с атракционна цел* – към тази група се отнасят язовирите в близост до туристическите центрове, Черноморието и големите градове. Тези язовири са се превърнали в център за отдых на населението, както и привлекателно място за туристи. Такива са яз.”Кюмюрлука” при гр.Харманли превърнат от концесионера в истинско забавление за населението , където се провежда и Държавното първенство по корабомоделизъм и корабомоделен спорт, яз.Ботево и яз.Здравец – обл.Варна – с постоянен приток на чужди туристи за риболов и атракции и др.

- *Язовири с основно предназначение рибовъдство* – голяма част от тези язовири се ползват за рибовъдство като осигуряват поминък на населението в регионите.

- *Язовири с основно предназначение изграждане на рибно стопанство* – това са язовирите и водоемите взети на концесия с цел кандидатстване по програмите за рибно стопанство на ИАРА – засега са незначителен брой поради изключително тромавата административна процедура по кандидатстване и одобрение на инвестиционното намерение

- *Язовири с основно предназначение напояване* – това са язовирите концесионирани от едри земеделски производители които започват лека полека да разбират че без сериозно напояване няма как да постигнат високи добиви.

Оказва се че концесионирането на един малък язовир може да се окаже както много печеливша инвестиция, така и поредния капан който Общините са готови да предложат на потенциалните инвеститори.

Основните проблеми от които концесията може да се превърне в кошмар за концесионера са:

- Неуточнена и нерегламентирана собственост на обекта предмет на концесия

- Некомпетентно изготвени технически анализи с неправилна оценка на необходимите инвестиции за проектни и ремонтни работи
- Финансов анализ не даващ правилна оценка за вида , размера и начина на заплащане на концесионното възнаграждение
- Правен анализ с некоректно регламентирани права както за концедента така и за концесионера.
- Неизясняване на факта че обекта ще се предаде на Сдружение за напояване при регистрация на същото и ще се прекрати договора за концесия.
- Изработване на инвестиционна програма за проектни и ремонтни работи, която не кореспондира с реалното състояние на обекта

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Установено е , че навсякъде по света концесионирането на малките язовири се оказва една доста привлекателна дейност. За да бъде превърнато в пример за добро инвестиционно намерение държавата и общините не бива да играят ролята на наемодател , който иска да реализира сделка на каквато и да е цена.

Макар и класифицирани като малки язовири те могат да предизвикат значителни последици при евентуални аварии и неправилна експлоатация.

Абдикирането от безопасността и експлоатацията на малките язовири е истинско бягство от отговорност.

Не бива да се пропуска факта и че изтича срока за изработването на ТЕХНИЧЕСКИТЕ ПАСПОРТИ на всички съоръжения на хидромелиоративната инфраструктура /по наредба изтече до края на 2011г./. Следва да се отбележи , че тази задача сама по себе си е огромна и изисква значителни средства.

Сега е момента държавата и общините да покажат , че използването на сравнително малкия воден ресурс на страната не е само част от предизборна програма, а може да се приложи на практика. Задължително държавата трябва да подпомогне общините с необходимите финансови средства , за да могат да се изработят Технически паспорти, коректни документации и анализи за отдаване на концесия.